

Uzrakstīt stāstiņu par Gunti Belēviču nolēmu tikai tālab, ka viens no manas paaudzes daudzšķautņainākajiem, pretrunīgākajiem un spilgtākajiem tēliem paliktu svešs nākamajām paaudzēm. Pašlaik, kad rakstu šīs rindas, Guntis Belēvičs ir veselības ministrs, 57 gadus vecs drukns, labi noaudzis džentlmenis, kas televīzijas ekrānos un preses slejās redzams vai ik dienu. No visiem oficiālajiem portāliem pretī mirdz Gunta smaids un CV, kurā netieši teikts, ka šis ir visu laiku (Latvijas, Eiropas, Piena ceļa galaktikas) gudrākais, pieredzējušākais, skaistākais un apņēmīgākais veselības ministrs ar ārsta un farmaceita diplomu kabatā un vēl bioloģijas doktora grāda diplomu zelta rāmītī pie sienas. Tomēr no pasaules godības nekas nepazūd tik ātri kā slavas dziesmas un spīdoši CV, tāpēc ķēros pie grūtā uzdevuma.

Citātu, kas raksturotu Gunti Belēviču, atradu 19. gadsimta beigu vācu publicistikā, kur opozicionāri aprakstīja tronī kāpušo ķeizaru Vilhelmu II: "Viņa godkāriba ir tik liela, ka viņš katrās kāzās grib būt līgavainis, katrās kristībās jaundzimušais un katrās bērēs nelaiķis." Vilhelms II vēlāk izraisīja 1. pasaules karu.

Guntim Belēvičam kabatā vienmēr līdzi ir šķēres un lentīte, lai pārgrieztu lentīti īstajā brīdī pie jebkurām durvīm – proti, tad, kad tuvumā ir televīzijas kamera. Guntis ir pozitīvs cilvēks, kuram nepiemīt neviena negatīva īpašība, un vislabāk to zina viņš pats. Jebkurā sanāksmē, ko Veselības ministrijā Guntis Belēvičs vada, viņš runā 80–90% laika, turklāt runā gudri, pārlicinoši un argumentēti. Zināmu laiku no Gunta Belēviča runām aizņem arī to dažu neapzinīgo pārtraukšana, kas vēlas paust kaut kādu nesaprotamu, ministram pretēju viedokli. Atlikušo laiku aizpilda tie, kas skaļi jūsmo par ministra gudrību, tālredzību un viedumu.

Gunti Belēviču es pazīstu jau sen un – pilnīgi godīgi – cienu un apbrīnoju. Es tiešām nezinu, kāpēc viņu savulaik 11. klasē izmeta no Leona Paegles Rīgas 1. vidusskolas, bet jebkuru skolu Guntis beidzis teicami, ļoti teicami vai ļoti, ļoti teicami. Konkurss uz medicīnas biofizikas studijām Maskavā bija vismaz 80 uz vienīgo vietu (ar gadiem Gunta atmiņās šis konkurss pieaug), un šo vietu arī aizņēma Guntis Belēvičs. Viņš pabeidza studijas, aspirantūru, atgriezās Latvijā sākt fantastisku zinātnieka karjeru, tad studēja Vācijā biznesu, kļuva par veiksmīgu uzņēmēju. Pārsteidzoša strauja izglītības apguve vērojama 1996.–1997. gadā, kad cienījamais zāļu vairumtirgotavas *Pharma Service Riga* īpašnieks un vadītājs gada laikā pēc īpaša kursa pabeidza farmācijas studijas (to citi apgūst 4,5 gados), ieguva bakalaura grādu. Es nešaubos ne mirkli, ka neviens Latvijā nemāk veiksmīgāk sajaukt parafīnu, 3% borskābes šķīdumu, D vitamīnu, saulespuķu eļļu un lanolīnu dienas krēmam.

Es neesmu klausījies nevienu zinošāku (briežu) zootehniķi un veterinārārstu, dietologu, ekonomistu un finansistu par Gunti Belēviču. Lai apgūtu visās jomās fundamentālas zināšanas, medicīna uz kādu laiku bija nolikta malā, līdz 2014. gada novembrī Guntis Belēvičs kļuva par veselības ministru.

Nav ne mazāko šaubu par to, ka gads ir pietiekams laiks, lai Guntis Belēvičs apgūtu visas medicīnas zināšanas un kļūtu par medicīnas tēvu, pārzini un guru, ja ne aizņemība visādās Saeimas un valdības sēdēs. Ja Straujuma būtu devusi Belēvičam gana laika mācībām, Valsts prezidentu Guntis Belēvičs ne tikai operētu, bet pats vienlaikus dotu narkozi un arī instrumentētu. Katrā ziņā Guntis Belēvičs tomēr ir sevi pietiekami pierādījis arī kā klīnicists, jo veiksmīgi vadījis mazā Dāvja un Valsts prezidenta ārstniecības procesu.

Guntis Belēvičs ir kolekcionārs. Vislabprātāk viņš kolekcionē naudu, kapara vērdiņus – vai tos sauc par centiem, eirocentiem vai santīmiem, Guntis mēdz savākt miljonus šādu eksponātu. Tiesa, šajā kolekcionēšanas spējā viņš zaudē ne tikai Sorosam un Trampam, bet arī Šķēlem un Karginam. Toties Guntim pieder fantastiska pastkaršu un vecu fotogrāfiju kolekcija, kuras esmu izmantojis, ilustrējot savas grāmatas. Vecas skaistas lietas Guntis ir iegādājies antikvariātos, izsolēs un tirdziņos. Daļu no savas fantastiskās seno medicīnas instrumentu, ierīču, aparatūras (un īpašās – aptieku signatūru, dokumentācijas un ierīču) kolekcijas Guntis Belēvičs ir atdāvinājis Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejam, pretī 2013. gada priekšvēlēšanu laikā godam saņemot Paula Stradiņa balvu par pētījumiem Latvijas farmācijas vēsturē, medicīnas kultūrvēsturisko tradīciju atjaunošanu un mecenātismu.

Šeit mēs varētu runāt arī par zināmu goda zīmju kolekcionēšanu. Guntis Belēvičs atjaunoja Latvijas Sarkanā Krusta medaļas un par to kā pirmais saņēma augstāko Sarkanā Krusta apbalvojumu Goda Krusts. Reiz pilnā nopietnībā viņš pieprasīja arī Latvijas Ārstu biedrības augstāko apbalvojumu *Tempus Hominis*, un tikai ārstu organizācijas medaļas nolikums un kolektīvā izvirzīšanas kārtība nav ļāvusi viņam šo goda zīmi līdz šim saņemt. Toties citu ļaužu saņemtas medicīnas goda zīmes (un arī dažādi ordeņi) no dažādām valstīm Gunta Belēviča kolekcijā atrodami biezā slānī, esmu pārliecināts, ka Latvijā nevienam muzejam līdzvērtīgas kolekcijas nav. Žēl, ka šos ordeņus nevar piespraust pie žaketes un nēsāt, kā to savulaik darīja biedrs Leonīds Iljičs Brežņevs.

Lieta, ko ir patiesi vērts pieminēt, ir Gunta Belēviča gleznu kolekcija, galvenokārt latviešu autoru darbi. Guntis Belēvičs ir patiess mākslas lietpratējs, īpaši labi orientējas pēckara latviešu glezniecībā un grafikā, un viņa kolekcijā ir neskaitāmas latviešu glezniecības pērles. Grāmatā

"100 latviešu gleznotāji", kur katram izcilniekam ir pa vienai gleznai, vismaz trešā daļa reprodukciju nāk no Gunta Belēviča kolekcijas. Mākslas muzejā savulaik izstādīta izstāde no Gunta Belēviča kolekcijas apcirkņiem. Latvijā ir baņķieri un naftas biznesmeņi, kam ir lielākas un bagātākas gleznu kolekcijas nekā Guntim Belēvičam, taču neviens no šiem kolekcionāriem nevar lepoties ar gaumi un zināšanām, kas līdzvērtīgas Guntim (un tas ir pilnīgi bez ironijas). Kolekcionāram galvenais – atšķirt īstu mantu no viltojuma, un Guntis Belevičs šajā jomā glezniecībā tiek atzīts par ekspertu.

Kolekcionāra raksturs un mākslinieka dvēsele savdabīgā veidā izpaužas Veselības ministrijas līdera amatā. Esam redzējuši ministrus – uzņēmējus, ministrus – finansistus, ministrus – slimnīcu direktorus un ministrus – ierēdņus, bet Guntis Belēvičs ir ministrs – orķestris. Manas zināšanas mūzikā ir nepietiekamas, lai pilnvērtīgi aprakstītu, kā Guntis vienlaikus komponē, dirigē un izpilda koncertprogrammu, es tēlaināk spēju aprakstīt Gunta Belēviča darbību kā sportists. Iedomājieties futbola komandu, kur komandas menedžeris un treneris vienlaikus ir ne tikai centra uzbrucējs, labējais aizsargs un vārtsargs, bet arī tiesnesis, turklāt katru no šīm funkcijām izpilda rezultatīvi, aizrautīgi, enerģiski un skatītājiem tīkami. Nevienam citam vārtus iesist nav atļauts. Viņš pa laukumu skrien, vada, sit, piespēlē un svilpj tik braši, ka aizelšas un pārgurst. Spēlē viņš no pirmās līdz pēdējai minūtei, vēl pa vidu un beigās paspēj piedalīties preses konferencēs, kur uzslavē savu teicamo veikumu. Nevienam citam preses konferencēs runāt nav atļauts.

Savādi, bet brīžos, kad ministrs cīnās laukumā, viņa komanda – Veselības ministrijas ierēdņi – sadalās divās grupās: sabotieros un pielīdējos, bet, tā kā viņi spēlē vienādos kreklos, atšķirt viņus ir grūti. Rezultāti varētu būt labāki.

Patiesībā esmu Gunta Belēviča talanta cienītājs, apskaužu viņu par ātro domas ritējumu, teicamo reakciju, erudīciju, humora izjūtu, bet īpaši – harizmu. Ministram piemīt spējas pieņemt lēmumus un vēlme tos realizēt. Līdz šim veselības jomu diktēja politiķi, partijas, valdība, biznesa intereses, bet šobrīd medicīnas jomas notikumus pilnībā nosaka viens cilvēks. Pēc katra veikuma, kas patiesība būtu ministra ikdienas darbs, tiek rakstītas preses relīzes, ļoti saskaņotas intervijas, preses sekretāres rakstīti un Belēviča parakstīti raksti. Pēc tam – uzvaras bungu dārdi, fanfaras un salūts. Lielākā Gunta Belēviča uzvara bija atteikšanās no ārpakalpojuma izmantošanas neatliekamās medicīniskās palīdzības dienestā. Ministra „viedā un gudrā vadībā” (tieši tā radio skaidroja pats ministrs) izdevās atteikties no sanitāro automašīnu īres no uzņēmēja Adigjozala Mamedova A/S *Rīgas sanitārā transporta autobāzes* Rīgas un Pierīgas iedzīvotāju glābšanai. Toties Latvijas medicīnas vēsturē Guntis Belēvičs ieies kā ministrs, kas Stradiņa slimnīcā uzbūvējis lielāko daudzstāvu garāžu.

Komunicējot ar ministru, neviļus rodas iespaids, ka Guntim pienākas atzinība, slavinājums, atbalsts un pabalsts (citās partijās to sauc par *otkatu*), turklāt gan situācijās, kur ministrija ir devusi naudu, gan tur, kur ne. Iespaids ir ļoti uzmācīgs brīžos, kad ministrs skaita naudu svešās kabatās. Kopš ministra Gundara Bērziņa laikiem Latvijas Ārstu biedrība saņem nedaudz pāri 4000 eiro starptautiskām organizācijām (1/150 daļa no Ārstu biedrības budžeta), tā ir vienīgā valsts nauda Ārstu biedrības budžetā un tiek nekavējoties pāradresēta tālāk. Guntis Belēvičs nekautrējas paziņot, ka šī nauda ir viņa nopelns. Esmu saņēmis netiešus mājienus, ka Guntim Belēvičam pienākoties kaut kas, ja Latvijas Ārstu biedrība saņemšot savu namu (saprotu, ka šos mājienus devuši cilvēki, kas vēlējušies kompromitēt godāto ministru).

Kā cilvēks, kas brauc ar *Bentley Continental GT* (avots Pietiek.com), viņš ļauni vēro automašīnas pie slimnīcas vai poliklīnikas, apgalvojot, ka tās pirktas par pacientiem izspiestu naudu. Kā cilvēks, kas ar prieku dalās ar žurnālistiem, ka nopircis par 960 tūkstošiem dzīvokli Ķīpsalā, viņš nenojauš, ka tādām pirkumam vajag 2500 mūsu (vidējā māsas alga ministra viedajā vadībā ir aptuveni 400 eiro uz papīra) vai 2000 ārstu algu. Katrā ziņā 54 miljonus eiro tautas veselības izglītībai ministrs uztver kā nelielu samaksu par to, ka viņš mums nākamās četras gadus skaidros – ko ēst, ko nedzert un kā pareizi audzināt bērnus gan mājās, gan skolā. Daļu naudas viņš gatavs sadalīt draudzīgām, uz partejiskiem sadarbības principiem vadītām pašvaldībām, ja tās turpmāk par Gunti Belēviču čakli balsos Saeimā un virzīs premjerministra amatam.

Cilvēkus Guntis Belēvičs pamatoti iedala divās grupās – savējos un ienaidniekos. Savējos viņš liek par priekšniekiem un dažādu slimnīcu valdēs. Patiesībā jau kopš iepriekšējo ministru Jura Bārdziņa un Ingrīdas Circenes laikiem par vadītājiem tiek celti cilvēki, kuri māc glaimot, pielīst, stiprināt savstarpējās saites, veicinot nepotismu[□], klientelismu^{□□} līdz pat konkubinātam^{□□□}, taču kuri ne acu galā neieredz zināšanas un profesionālu kompetenci, par valsts pārvaldes ētiku šeit vispār nevietā runāt.

Sagādīšanās pēc par ienaidnieku Guntim Belēvičam kļuva aptuveni 10 minūšu laikā. Aprīļa beigās biju aicināts pie ministra parunāt par dažām aktualitātēm un saņēmu negaidītu piedāvājumu – kļūt par viņa padomnieku. Jāsaka, kā ir – piedāvājums bija pagodinošs un finansiāli ļoti interesants (katram ir sava finansiālā interese, un man piedāvātā alga būtu ļoti nopietns atspaidis). Redzot, ka minstinos ar atbildi, ministrs palielināja finansiālo piedāvājumu. Biju spiests atteikt – ja es strādātu ministra komandā, varētu pienākt brīdis, kad mūsu valsts medicīnā un veselības jomā ir tikai viens pareizais viedoklis, un nebūtu neviena, kas atļautos šo viedokli apšaubīt. Izdzirdot atteikumu, Gunta acīs parādījās naidis. Jau pēc dažām dienām kolēģi stāstīja, ka ministrs viņiem prasījis kaut ko kompromitējošu par mani.

90% gadījumu mans viedoklis sakrīt ar Gunta Belēviča viedokli veselības veicināšanas, veselības organizācijas, veselības finansēšanas jautājumos. Iespējams, nedaudz lielāka šķirtne ir attiecībā uz infektoloģiju un farmāciju. Bet, tā vai tā, kopējā mums ir vairāk nekā ar iepriekšējo veselības ministri Ingrīdu Circeni. Problēma ir tā, ka pateikt savus iebildumus šiem 10% atšķirīgā viedokļa ir neiespējami – ministrs tāpat iebildumus nedzird. Savukārt tad, kad es šos iebildumus uzrakstu un publicēju – ministrs apvairojas un skrien visiem mūsu kopējiem paziņām žēloties – es rakstot tikai slikto. Nu nevaru es katru dienu uzrakstīt urravas par pareizajiem lēmumiem, man pietiek ar to, kas ir pretrunā jebkurai loģikai un medicīnas attīstībai. Piemērs bija Gunta Belēviča tiešā vadībā izstrādātā jaunā Ārstniecības likuma redakcija, kas 2015. gada septembra beigās ministrijas mājaslapā tika izsludināta publiskai apspriešanai. Atslēgas vārds jaunajā likumprojektā ir "kontrolē". Ministrijas vārdā Veselības inspekcija kontrolēs, atņems tiesības ārstēt visiem, kas nepiekrīt vienam vai otram ministrijas verdiktam. Likumā paredzēts aizskart Satversmē noteiktās personas tiesības izvēlēties nodarbošanos – tikai tā var lasīt 7. panta 1. daļas 4. un 5. punktu. Veselības ministrija likumā ierakstīja tēzi, ka persona nedrīkstēs nodarboties ar ārstniecību, ja Veselības inspekcija būs to divreiz gadā administratīvi sodījusi. Līdz šim šāda apjoma aizliegums bija iespējams vienīgi kā drošības līdzeklis kriminālprocesā vai ar notiesājošu spriedumu, ja piemērots papildsods – noteiktas nodarbošanās aizliegums. Līdz šim 95% administratīvo sodu ir par dokumentu kārtošanas kļūdām. Unikāla ir 75. panta 2. daļa, ka Veselības inspekcijas lēmums izpildāms nekavējoši, pat tad, ja ir pārsūdzēts. 40. pantā Veselības ministrija cenšas medicīnu pārvērst par "pavārgrāmatu medicīnu". Nekādas jaunas metodes, kas nav reģistrētas ministrijā (rinda uz tehnoloģiju reģistrēšanu šobrīd ir 7 gadi). Vairs nekādas fizikālās terapijas, nekādas homeopātijas, nekādas lāzerterapijas. Atbilstoši jaunajam likuma burtam un garam, katrs ārstniecības iestādes vadītājs tiks bargi sodīts, ja iestādē ārstniecību veiks ārpus ierēdņu radītām un Ministru kabineta kārtībā apstiprinātām medicīniskām tehnoloģijām un ārstniecībā izmantojamiem algoritmiem, kā arī klīniskajām vadlīnijām vai ārstniecībā izmantojamo metožu, farmakovigilances un ārstēšanas efektivitātes novērtējumam. Likumā netieši ierakstīts: ministrija jums pateiks priekšā – ar kurām (kuras firmas ražotām, kuras vairumtirdzniecības sistēmas izplatītām) zālēm jums būs ārstēt.

Ministra undulācijas 2015. gadā atgādināja Brauna kustību. Kādas tik grandiozas ministra idejas nav noskanējušas gada laikā, bet nozīmīgākās bija:

- pacientiem, kas ārstējas pie privātārstiem, visu diagnostiku un ārstniecību (laboratorijas izmeklējumus, radioloģiskos izmeklējumus, manipulācijas) pilnā apjomā turpmāk nāksies apmaksāt pašiem;

- ģimenes ārstiem turpmāk būs kvotas laboratoriskiem izmeklējumiem un zālēm. Ja kāds pārtērēs – to bargi sodīs;

- nekādas mikroķirurģijas un plastiskās ķirurģijas Austrumu slimnīcā, ja šajā jomā strādā cilvēks ar uzvārdu Adovičs;

- radīsim jaunu patoloģijas laboratoriju kopā ar *Roche* onkoloģisko preparātu izmeklēšanai, aizmirstot pārējo slimību patoloģisko izmeklēšanu. Visas zāles HIV/AIDS un C hepatīta ārstēšanai par valsts līdzekļiem var noteikt tikai tāds ārsts, kam uzvārds ir Rozentāle.

Pa mākoņstumšanas idejai vai ik nedēļu. Grūti paspēt atsijāt graudus no pelavām. Taču šeit jānorāda, ka ir kāda īpašība, kas Guntim Belēvičam ir patiesi apskaužama – viņš tic visam, ko saka. Viņš sola nepārtraukti, un, vismaz vērtējot pēc solījumu skaita, apjoma un daudzveidības, Guntim Belēvičam pienāktos ne tikai veselības ministra, bet arī premjerministra, Eiropas Augstā komisāra un Andromedas zvaigznāja virsuzrauga postenis.

2015. gada 14. decembrī Guntis Belēvičs uzbūra Lielos Vasjukus un paziņoja, ka nozares budžetā piešķirtie papildu 10 miljoni eiro tiešā veidā sasniegs ārstniecības personas – vidēji darba samaksa pieaugs par 7% ārstiem, ārsta palīgiem un medicīnas māsām. Tiesa, palasot ministrijas dokumentus, kļūst skaidrs, ka 10 miljoni no Latvijas iedzīvotāju nodokļiem ministram iedoti, lai viņš varētu dalīt piemaksas – klausīgajiem iedošu, neklausīgajiem ne ("un vispār – kad gribēšu, tad piemaksāšu, bet nekādi pastāvīgi cipari mediķiem pie algām netiks"). Tad nu Jaunā gada algu lapiņas gaidām ar cerību – kam Guntis algu pacēlis, bet kam ne. Tikmēr kvotu dēļ rindas bērniem pie speciālista un uz izmeklējumu jau 5 mēneši, bet pieaugušajiem – 10 mēnešu, šāds ir arī onkoloģijas slimnieku „zaļais koridors”.

Bet kategoriski nevienu centu Guntis Belēvičs nav gatavs piemaksāt ģimenes ārstiem, jo Ģimenes ārstu asociācijas valde runā pretī ministra diktātam.

Tad, kad es uzrakstīju stāstiņu par Gunti Belēviču, kāds mans un Gunta kopējs draugs nopūtās un teica: "Nu kāpēc tu raksti par Gunti? Vai tu nevarētu labāk rakstīt par smēķēšanas kaitīgumu?"

Es padomāju. Par smēķēšanas kaitīgumu es rakstu divdesmit piecus gadus, un daudz kas no uzrakstītā man jāpārraksta citā secībā, ja nevēlos lietot metodi *copy-paste*. Par Gunti Belēviču es varu izrakstīties tikai šogad, kad viņš ir veselības ministrs, nevis briežu gans. Turklāt Guntis Belēvičs nekad man nav teicis: "Lūdzu, neraksti stāstiņu par mani," – kaut arī viņam ir visas

tiesības mani aicināt pie sevis un izteikt priekšlikumu, par ko man rakstīt, par ko – ne. Un droši vien es viņam paklausītu. Gluži tāpat kā toreiz, kad viņš apvainojās uz mani, ka esmu paudis savu viedokli par zāļu paralēlo importu (kamēr tas attiecas uz Eiropas Savienību, man nav nekādu iebilžu, bet tiklīdz – uz trešajām pasaules valstīm – esmu pret, jo pārāk liels ir viltojumu risks) – Guntis vienkārši mani nebija pie sevis ataicinājis un savu pārliecību (*paralēlais imports glābs pasauli vai vismaz Latvijas zāļu tirgu*) izskaidrojis.

Un vispār – šajā rakstā taču nekas nav rakstīts ne par medībām Baltkrievijā, ne par kopējo biznesu ar Juri Savicki, ne par to – par kādu naudu un kādām metodēm tika veidots aptieku un vairumtirdzniecības bizness, ne par tiem, ko Guntis ir „apmetis”, ne par vēl dažām lasītāju interesējošām jomām.

▣ nepotisms (no latīņu nepos, nepotis) – ietekmīgu laicīgo vai baznīcas vietu, titulu un ienākumu nodošana radniekiem, izmantojot ieņemamo amatu.

▣▣ klientelisms — politiskā sistēma, kur indivīdi ir savstarpēji saistīti uz priekšrocību un finanšu resursu apmaiņas pamata.

▣▣▣ konkubināts (no latīņu *concubo* – klātgulēšana) – legāla vīrieša un sievietes kopdzīve, nestājoties laulībā un neveidojot ģimeni

Pēteris Apinis, ārsts